

Чернігівська обласна універсальна наукова
бібліотека ім. В. Г. Короленка

Бібліотечний світ:
дайджест

Вип. 4

Чернігів – 2011

ББК 78.3
Б 59

Бібліотечний світ: дайджест. Вип. 4 / ОУНБ ім. В. Г. Короленка ; Підгот. А. Матюшенко ; Відп. за вип. О. Сльозка. – Чернігів. – 2011. – 19 с.

Випуск четвертий дайджесту продовжує знайомство з публікаціями в бібліотечній періодиці. Хронологія відбору матеріалу 2010-2011рр. Тематична і змістовна різноплановість дозволить користувачеві скласти певну картину життєдіяльності сучасної бібліотеки.

Комп'ютерний набір: А. Матюшенко
Комп'ютерне макетування: О. Попович
Ризограф ОУНБ ім. В. Г. Короленка
Тираж: 40 прим.

*Недостатньо тільки отрима-ти знання:
треба знайти їм застосування.
Йоган Гете*

Сучасні концепції бібліотечного обслуговування.
Бібліотечний менеджмент

Филатова В. Управление людьми – большая ответственность руководителя коллектива / Валентина Филатова // Библиополе. – 2011. – №6. – С. 39 – 40.

Бібліотека – це організм, що постійно розвивається, передбачає систематичну модернізацію структури обслуговування, інформаційного та візуального середовища. В нинішніх умовах жодна організація, – а бібліотека, що обслуговує дітей, тим більше, – не може розвиватися без постійного удосконалення різних сторін своєї діяльності: надання нових послуг, використання інформаційних технологій, оновлення методів діяльності та управління персоналом.

Управління завжди було і залишається складним завданням, а управління людьми – це ще й серйозна відповідальність керівника не тільки перед ввіреним йому колективом, а й суспільством в цілому. Серед багатьох проблем найважливішою залишається робота з персоналом. Як правильно розставити кадри, як і чому навчити, як забезпечити чіткий взаємозв'язок різних структурних підрозділів, які обов'язки на кого покласти, як проконтролювати їх виконання і при цьому зберегти сталий мікроклімат в жіночому колективі – ось далеко не повний перелік питань, що стосуються управління персоналом. Одним з найскладніших завдань управління кадрами є створення управлінських команд з людей, здатних в своїй діяльності до співробітництва і інноваційних підходів. При цьому враховуються особистісні якості спеціалістів, їх відповідність діяльності, що планується. Співбесіда с майбутнім співробітником має бути спрямована на такі основні завдання:

- ✓ виявлення потенціалу для розвитку професійних знань та вмінь працівника;
- ✓ визначення пріоритетів при можливому корегуванні професійних якостей претендента.

Менеджер повинен виховати у підлеглих цікавість до справи, почуття відповідальності, колективізм. Також основними критеріями ефективності управлінської практики є наявність спеціальних організаторських і педагогічних здібностей, а саме:

- ✓ здатність орієнтування у психології людей;
- ✓ оперативність вирішення проблем;
- ✓ гнучкість розуму;
- ✓ здатність до наполегливого впровадження задуманого, і досягнення поставленої мети.

Поряд з діловими та професійними якостями керівник повинен мати такі особистісні якості як:

- ✓ організаторські здібності;
- ✓ принциповість та висока відповідальність;
- ✓ інноваційний стиль мислення;
- ✓ потяг до постійного особистісного зростання.

Створення керівником позитивної атмосфери для народження новаторських ідей, ініціативи, розвитку творчих здібностей працівників є запорукою успішної діяльності колективу. І, нарешті, важливою організаційною цінністю є професійна етика бібліотекарів, що регулює поведінку і взаємовідносини їх один з одним і з користувачами.

Серед сукупності цінностей і принципів бібліотечного менеджменту особливо важливі наступні:

- ✓ взаємодовіра, повага і співробітництво;
- ✓ заохочення і розвиток творчих здібностей та соціальної активності кожного працівника;
- ✓ рівні можливості для навчання, розвитку потенціалу і кар'єрного росту;
- ✓ виконання особливо важливих робіт, розробка та реалізація різноманітних акцій, конкурсів, проєктів;
- ✓ висококваліфікована підготовка та якісне проведення семінарів, конференцій;
- ✓ підготовка публікацій з досвіду роботи для професійних видань і активна участь у видавничій діяльності;
- ✓ впровадження в практику роботи результатів інноваційної, дослідницької і науково-методичної діяльності.

Важливе місце в удосконаленні діяльності з управління персоналом займає система заохочень. Керівник повинен співставляти наслідки своїх рішень з інтересами колективу.

Великий фінський вчений і менеджер Норман Канерс сказав: “Якщо мені треба оцінити якість роботи керівника, то в першу чергу мене цікавлять не особистісні риси його характеру і навіть не його професійна кваліфікація, а зовсім інше. Я хочу знати тільки одне – як працюють його підлеглі. Коли я бачу перед собою рядових співробітників, якість роботи яких постійно покращується, я розумію – вони працюють під орудою гарного керівника”.

Савич Л. Е. О бібліотечній педагогіці здоров'я / Людмила Ефимовна Савич // Библиотековедение. – 2011. – №3. – С. 28 – 33. – Библиогр.: с. 33.

Педагогічний компонент – невід'ємна обов'язкова складова бібліотечно-інформаційної діяльності.

Елементи бібліотечної педагогіки присутні у всіх складових бібліотечної діяльності, а сама бібліотека є не що інше, як педагогічна система, покликана реалізовувати функції освіти та виховання. На основі аналізу наявних у вітчизняному бібліотекознавстві підходів до визначення сутності педагогічної діяльності бібліотеки Н. В. Клименкова виділяє в бібліотечній педагогіці чотири напрями: загально педагогічне, комунікативне, когнітивістське, акмеологічне. Бібліотекознавець В. І. Терешин бачив метою бібліотеки, як педагогічної системи, вільний розвиток особистості, допомогу користувачам в їх самореалізації, соціальній адаптації не тільки у задоволенні інформаційних потреб, але і в їх розвитку.

Діяльність бібліотеки і бібліотекаря – дуже складна багатокомпонентна система. Вона об'єднує такі види діяльності, як виховно-освітня і самоосвітня, інформаційно-просвітницька, комунікативна, організаторська, дослідницька, психо-терапевтична, інтерактивна, соціально-психологічна, духовно-творча. Відділити “педагогічне” і “професійне” в діяльності бібліотекаря практично неможливо. Сьогодні виникає потреба звернути увагу на таку педагогічну проблему як навчання здоров'ю, формування мотивації на здоров'я і здоровий спосіб життя за допомогою бібліотечних засобів та ресурсів.

В педагогіці сформувалась і успішно розвивається педагогіка здоров'я, що повинна розглядатись як одна із соціально-гуманітарних основ роботи бібліотек в цьому напрямку. Концептуально педагогіку здоров'я можна розглядати як науково організований соціальний інститут впровадження комплексу ідей про формування, підтримку і зміцнення здоров'я на основі пропаганди здорового способу життя, культури здоров'я. Недостатня інформованість членів суспільства про закономірності розвитку здоров'я, методи його зміцнення і корегування, вплив негативних цивілізаційних факторів, мінімальна ефективність використовуваних при цьому технологій розповсюдження інформації і навчання є однією з причин пасивного відношення людини до свого здоров'я.

Мета бібліотечної педагогіки здоров'я формулюється як сприяння формуванню мотивації на здоров'я і здоровий спосіб життя, відповідального відношення до збереження і підтримки здоров'я, які знаходять відображення у культурі здоров'я. Об'єктом уваги бібліотекаря є як саме здоров'я людини в його триєдності (фізичне, психоемоційне і соціально-моральне), так і весь спектр проблем його збереження, відношення особистості до свого здоров'я.

Інтерес населення до інформації, пов'язаної зі здоров'ям, відмічається в багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідженнях. При цьому акцент робиться на потребі в інформації профілактичного характеру, яка дозволяла б попереджати найбільш розповсюджені захворювання, оберігати дітей тощо. Бібліотека, що традиційно виконує функції організації та управління інформацією, поряд з охороною здоров'я, освітою, засобами масових комунікацій може прийняти на себе управління інформацією та знаннями про здоров'я, зосередженими в її фондах та тими, що мають користувачі, організовуючи та актуалізуючи їх.

І тут обов'язково виявиться одна з важливих особливостей змісту праці бібліотекарів – поєднання в потоці оброблюваної та перероблюваної ними інформації наукового і буденного знання. В сучасних уявленнях про здоров'я і хвороби панують плутанина та еклектизм. Бібліотекарі повинні дуже уважно, критично підходити до того, що вони пропонують своїм читачам, кого запрошувати на зустрічі з ними, зважаючи на те, як багато сьогодні “пропагандистів” здорового способу життя, чий “вчення” дуже часто не мають під собою ніякої наукової бази і переслідують далеко не благородні цілі. Бібліотека, як нам уявляється, повинна стати активно діючою ланкою в системі соціального захисту населення, зокрема захисту соціального та індивідуального, духовного та фізичного здоров'я, супроводу та підтримки індивіда на всьому життєвому шляху, в тому числі в процесі соціальної адаптації і професіоналізації. І здійснюється ця діяльність специфічними бібліотечними засобами – наданням інформації, організацією спілкування та дозвілля, навчанням, вихованням тощо. Саме бібліотека, бібліотечне обслуговування, побудоване на суб'єкт-суб'єктних стосунках, методи бібліотечної педагогіки, засновані на вільному, нетривалому спілкуванні бібліотекаря і користувача, на доброзичливості та активності читача, на його явному прагненні до знань, дозволяє моделювати педагогічну бібліотечно-валеологічну діяльність і з високим рівнем ймовірності прогнозувати її результат – в даному випадку, формування мотивації на здоров'я в умовах бібліотеки, бібліотечно-інформаційними засобами та ресурсами.

Крім значних інформаційних ресурсів, досвіду доведення інформації до зацікавлених і потенційних споживачів, в бібліотечній педагогіці здоров'я необхідне використання інтегрованого підходу, який теж враховує основне протиріччя у вихованні культури здоров'я, засноване на менталітеті наших співвітчизників – формування інтуїтивного уявлення про здоров'я, засобах його збереження та руйнування. Реалізація даного завдання потребує здійснення інформаційного сприяння здоров'язбереженню. Уявляється, що однією з форм його реалізації може бути бібліотечно-валеологічний супровід. Його етапи (послідовність дій) можуть бути “хронологічно” побудовані у відповідності з етапами усвідомлення цінності і сутності здоров'я: здоров'я як знання; здоров'я як праця; здоров'я як звичка; здоров'я як досвід; здоров'я як цінність (усвідомлення необхідності здоров'я для благополуччя в житті та професії). Таким чином, бібліотекар не просто “сприяє”, але й управляє знаннями, формує відношення між бібліотекою і користувачем (бібліотекою та суспільством), сприяє трансформації знань, що забезпечують зростання і розвиток інтелектуального потенціалу суспільства.

Соціокультурна діяльність бібліотек

*Сабініна Т. Территория социального партнерства / Татьяна Сабініна, Ніна Леонова
// Библиотекарь. – 2011. – №4. – С.44 – 49. – Библиогр.: с. 44.*

Соціальне партнерство в бібліотечній справі розуміється як комплекс багатоваріантних відносин між суб'єктами (при ініціюючій ролі бібліотек), метою яких є ресурсно-організаційне забезпечення інформаційних потреб реальних та потенційних користувачів бібліотечних послуг.

Соціально-партнерські стосунки можуть розвиватись як на зовнішньому так і на внутрішньому рівнях. В першому випадку вони є одним з аспектів соціально-трудова відносин в колективах і допомагають вирішувати такі важливі для бібліотеки питання як покращення умов праці, її оплати; соціальна допомога і захист працівників; організація системи підготовки і перепідготовки кадрів. У другому випадку мова йде про взаємодію бібліотек з суб'єктами суспільства – найрізноманітнішими установами, організаціями, рухами.

Види соціального партнерства сучасних публічних бібліотек різноманітні. Серед них виділяються:

- громадянське партнерство (взаємодія із законодавчими та виконавчими органами влади);
- партнерство з інформаційними організаціями;
- партнерство з організаціями культури;
- партнерство з релігійними громадами і конфесіями;
- партнерство з освітніми установами;
- партнерство з громадськими організаціями і асоціаціями (неформальними, творчими, екологічними, правозахисними, молодіжними і т. ін.);
- економічне партнерство (співробітництво з бізнес-структурами);
- професійне партнерство (взаємодія бібліотек).

Розуміючи значущість цієї діяльності, міська ЦБС Тюмені в 2007 р. створила територію соціального партнерства із трьох напрямків діяльності:

- вивчення наукового підходу до сутності соціального партнерства;
- практики соціального партнерства;
- розвитку соціального партнерства.

Систему соціального партнерства ЦБС направила на вирішення завдань соціокультурного розвитку міської території, в першу чергу – підтримку читання. Для підвищення кваліфікації і включення бібліотекарів в роботу спочатку були організовані навчальні заходи: творча лабораторія “Бібліотека і соціальне партнерство в активізації духовного життя міста Тюмені”, практикум “Проект як одна з сучасних технологій залучення населення Тюмені до читання” і т. ін. Розпочався активний процес пошуку суб'єктів соціального партнерства. В 2010 р. партнерами бібліотек МЦБС були вже 93 організації різної відомчої належності.

Новий поштовх для розвитку соціального партнерства був наданий в ході міжвідомчих конкурсів проектів. В номінації “Кращий проект з підвищення престижу читання серед дітей” 2-ге місце отримала робота “Радісне читання” (б/ф №2). Тема розкриває багатство класичної гумористичної літератури для дітей – творів М. Носова, Е. Успенського, В. Драгунського, Г. Остера, Б. Заходера – через свята дитячої книги, мандрівки літературного диліжансу, змагання знавців, конкурси малюнків, літературні розваги, хіт-паради, свята читацьких задоволень, літературно-гумористичні вечори. 3-є місце в цій номінації розділили проект “Літературна карусель” для підлітків з обмеженими можливостями, в якому пропонувалось багато оригінальних бібліотечних форм роботи з дітьми (Агентство “Мандрівка в глибину рядка”, “Смачночитання”, музей літературної іграшки, “Поетичний ганок” та ін.) та проект

“Граємо, читаємо, фантазуємо”, який ставив своєю метою залучення дошкільнят до читання через організацію їхньої гри та творчої діяльності (творча майстерня “Казкова країна”, рекомендаційні дайджести “Книжки різні важливі”, “Як подружити маля з книгою”).

Переможцем в номінації “Кращий проект з підвищення престижу читання серед працюючої молоді” був визнаний “Кут заломлення, або PR – книжковий зв’язковий”, в рамках якого пройшли акції: “Формула читацького успіху”, “Листи про літературу”, PR-експедиція “Читання. Пристрасть. Мрія. Справа”. Загалом в 2009 р. було представлено 23 проекти, серед яких найбільший інтерес визвали роботи: “Електронне вікно у книжковий світ”, присвячений стимулюванню інтересу до читання з використанням можливостей нових інформаційних технологій; Book-салон для старшокласників, який передбачає участь школярів у волонтерському русі (PR-акції “Давайте читати”, читацький форум “Book-симпатія”), проект циклу літературно-художніх зустрічей для студентської молоді “Натхнення”.

Бібліотеки МЦБС беруть участь у розвитку культурних традицій Тюмені, стаючи ініціаторами залучення жителів та гостей міста до просвітницьких, культурно-творчих заходів. Основними питаннями соціального партнерства бібліотек стали громадянське, естетичне, моральне, правове виховання; пропаганда здорового способу життя, краєзнавчих та екологічних знань; допомога в засвоєнні шкільної програми; організація дозвілля; профілактика екстремізму та наркоманії; підвищення рівня інформаційної грамотності; профорієнтація, інформаційний супровід освітянської діяльності. Протягом чотирьох років бібліотекарі МЦБС, ефективно співпрацювали з “Тюменським молодіжним соціально-діловим центром” при Адміністрації міста. Разом із обласним Палацом національних культур проведено цикл заходів “В сім’ї єдиній”, присвячений сімейним традиціям різних на-родів. Спільно з освітніми закладами міста організовано Тиждень дитячої та юнацької книги, приурочений до Року сім’ї, в програму якого ввійшли цикли бібліотечних заходів: “Улюблені книги бабусь і мам”, “Руки тата, руки мами і мої”, “Дідусеві медалі”. Бібліотекарі міста були у складі журі кон-курсів “Найбільш читаюча сім’я”, “Кращий шкільний бібліо-текар”, провели Круглий стіл “Публічні бібліотеки і школа: перспективи співробітництва в рамках реалізації національ-них освітніх та культурних ініціатив” з презентацією одной-менного проекту.

Партнерство з громадськими організаціями і асоціаціями зумовлено їхньою соціально орієнтованою діяльністю. Прикладами є залучення дітей та підлітків до участі в міському конкурсі “Я знаю про Тюмень все” (спільно з творчими неформальними організаціями), проведення для жителів міста Дня захисту дітей, Дня людини похилого віку, конкурсу на кращий вірш про свій мікрорайон, оформлення альбому, присвяченого довгожителю міста (в партнерстві з жіночими, дитячими, молодіжними, ветеранськими організаціями, громадськими об’єднаннями інвалідів).

Актуальним для бібліотек стає формування організаційно-правових механізмів і процедур, регламентуючих соціальну взаємодію. Спеціалістами відділу розвитку ЦМБ розроблені форма Договору бібліотеки про соціальне партнерство і додаток до нього – “Координаційний план заходів підтримки і розвитку читання серед дітей, підлітків, юнацтва м. Тюмені та їх батьків, працюючої молоді”.

Цей напрямок в роботі тюменських бібліотек дав позитивні результати, дозволив бібліотекам яскравіше “засвітитись” в соціумі, розкрити свої можливості у справі залучення жителів міста до читання, надання їм допомоги у вирішенні соціально-значимих питань; придбати нових друзів та однодумців.

Липецька обласна дитяча бібліотека організувала і провела Творчу майстерню сільського бібліотекаря за темою: “Назустріч один одному: діалог культур в бібліотеці”.

В ході роботи майстерні були надані рекомендації щодо організації днів національних культур, підведені підсумки дослідження, відбувся практикум “Інший. Інші. Про інших”, а також обговорення прочитаного, як метод формування миролюбності через книгу. Цілеспрямоване виховання культури міжнаціонального спілкування – це процес соціалізації особистості, організація якого покликана упорядкувати вплив на людей етносоціального середовища, сформувати в них власний позитивний досвід між-національного спілкування. Незважаючи на притаманний дітям інтернаціоналізм, буває, що на їхнє життя впливають тіньові сторони міжнаціонального спілкування, нав’язані дорослими забобони та упередження відносно людей іншої національності.

Віротерпимість, толерантність, інтернаціоналізм декотри-ми підлітками сприймається негативно. “Росія для росіян” – стає лозунгом частини молоді, і це тривожний фактор. В бібліотеці було проведено дослідження “Національне питання в Липецьку”. Виявилось, що 36 відсотків дітей вважають, що росіян “ображають” (термін читачів); 78 відсотків – серед своїх друзів не мають осіб іншої національності, 98 відсотків представників юного покоління не цікавляться культурою інших народів.

Бібліотеки, насамперед, є культурними центрами. Саме тому, в Липецькій обласній дитячій бібліотеці виникла ідея створення проекту “Назустріч один одному”, метою якого стало виховання учнів в дусі терпимості, формування толерантності в рамках міжнаціонального спілкування як важливої якості сучасної особистості. Робота ведеться у трьох напрямках:

- ✓ історичне – знайомство з історією народу, традиціями, звичаями, святами, символікою, людьми, релігією, народними промислами;
- ✓ літературне – знайомство з усною народною творчістю, письменниками і поетами, їхньою творчістю;
- ✓ естетичне – знайомство з музикою, живописом, танцями.

На організаційно-підготовчому етапі реалізації проекту посилено співробітництво з діаспорами та іншими громадськими організаціями для налагодження контактів та проведення спільних заходів, дослідницька робота по темі міжнаціональних відносин дітей та підлітків, реклама в ЗМІ, придбання книг, аудіо-відеоматеріалів, що представляють літературу та культуру різних народів. Для реалізації основного етапу проекту передбачалася організація циклу книжкових виставок “Не русский я, но россиянин” та творчих занять з дітьми, проведення днів національних культур: зустрічі з представниками інших етносів, народні ігри, інсценізації казок, читання віршів поетів різних республік і країн; народна творчість, пригощання національними стравами. Заключний етап реалізації проекту – фестиваль дружби “Разом – дружна сім’я”.

Проект вирішив наступні завдання:

- ✓ формування в підростаючого покоління почуття поваги до людей іншої культури, мови, вірування;
- ✓ розкриття перед дітьми світу етичних понять і категорій, що напрацювало людство;
- ✓ допомога дітям у відчутті цілісності і багатобарвності культури тієї країни, в якій вони живуть.

Результати реалізації проекту:

- залучення підлітків до читання книг письменників різних національностей;
- створення комфортного середовища для спілкування дітей в бібліотеці;

- виховання малюків і підлітків, встановлення духовного спілкування між ними за допомогою сприйняття культурних цінностей і традицій різних національностей.

Отже, проект вже реалізований і приніс свої результати. Він показав, що незважаючи на те, що всі люди різні, їх об'єднує не тільки липецька земля, але й велика спадщина всіх народів, яка робить їх більш сильними, мудрими і терплячими один до одного.

Косолапова С. За життя без бар'єрів / Светлана Косолапова // Библиополе. – 2011 – №1. – С. 14 – 16.

Один з пріоритетних напрямків в практиці Самарської обласної юнацької бібліотеки – робота з соціально незахищеною молоддю.

В Рік молоді стартував проект “Доступна бібліотека”, куди увійшли програми для різних категорій соціально незахищеної молоді, до яких відносяться інваліди з порушенням слуху, юнаки та дівчата, які потрапили у складні життєві ситуації, підлітки груп ризику, а також мало мобільні громадяни, які потребують особливої уваги. Мета проекту – створення для такої молоді умов доступу до бібліотеки і максимально можлива інтеграція її в інформаційне середовище. Програма здійснена в тісному контакті з організаціями, що працюють з даною категорією користувачів: це школи-інтернати, спеціалізовані школи, громадські організації інвалідів, реабілітаційні центри тощо.

Щоб реалізувати проект, в бібліотеці протягом декількох років проводились ремонтні роботи по підготовці приміщення до обслуговування мало мобільних громадян. До початку 2009 р. приміщення оснащено пандусами і санітарно-гігієнічною кімнатою, розширені двері, у відділі абонементного обслуговування відстань між стелажми тепер розрахована на рух інвалідного візка. В 2009 р. бібліотека вперше проводила обласну благодійну акцію “Із добрих рук з любов'ю”. Компанія-спонсор надала книги, іграшки і канцтовари для молодих людей з реабілітаційних центрів – районів Самарської області. В ході акції для вихованців центрів проводився пізнавально-розважальний захід – пірат-шоу “На абордаж!”, розроблене бібліотекарями разом з педагогами-психологами. Основна його мета – у формі інтерактивного шоу не просто дати інформацію на тему історії морського піратства, а сприяти зняттю агресії у підлітків, розвинути навички прийняття колективних і самостійних рішень. Ще один напрямок проекту здійснено спільно з районними центрами “Сім'я” (соціальна допомога сім'ям і дітям міста). Робота велась з різними категоріями населення – для багатодітних та малозабезпечених сімей, молодих батьків, підлітків груп ризику, а також для молоді, що потрапила у складні життєві ситуації.

Важливою особливістю роботи з підлітками груп ризику є безпосереднє залучення їх у будь який захід, що проводиться бібліотекою. Навчання підлітків своїми однолітками – один з найбільш ефективних засобів привернення уваги тих, хто навчається, до обговорюваної проблеми і впливу на зміну їхньої поведінки.

Саме тому до проведення багатьох акцій залучалися волонтери. Волонтери центру “Сім'я” брали активну участь у проведенні циклу заходів для молоді по профілактиці згубних звичок. Це і виїзні заходи по області для молоді села, святкові акції на вулицях міста, круглі столи з питань формування сімейних цінностей, а також конференція для молоді “Підлітки вчорашні – підліткам сьогоднішнім”.

Особливу соціальну значущість проект “Доступна бібліотека” придбав на етапі початку роботи з мало мобільними громадянами.

Велику увагу було звернуто на сайт бібліотеки та її віртуальну довідкову службу. З перших днів знайомства нові користувачі стали частими відвідувачами сайту, тепер – постійними учасниками пропонуванних заходів. На головній сторінці сайту бібліотеки розміщено банер

“Доступна бібліотека”, де представлена не тільки інформація про бібліотечні заходи, але й корисні відомості про соціальний захист громадян з обмеженими можливостями – федеральні і регіональні законодавчі документи, що стосуються інвалідів, адреси і телефони громадських організацій області. Крім того, на сайті можна знайти нові надходження до бібліотеки, замовлення на які можна зробити по телефону; працює віртуальна довідкова служба.

У жовтні минулого року бібліотека отримала сертифікат, що підтверджує її належність до об’єктів соціальної інфраструктури – вона обладнана у відповідності з вимогами доступності для мало мобільних категорій громадян.

Шеламова Г. Дайте руку вам пожать: в библиотеках города Ельца проводится Неделя доброты / Галина Шеламова // Библиополе. – 2011. – №9. – С. 2 – 8.

З 1995 року 16 листопада щороку відзначається Між-народний день толерантності. Генеральна Асамблея ООН запропонувала державам щорічно в рамках цієї дати проводити відповідні заходи, орієнтовані на широкий загал.

Центральна міська бібліотека ім. М. Горького у 2009 р. запропонувала бібліотечним колективам організувати Тиждень доброти. Він розпочався саме в Міжнародний день толерантності – 16 листопада, а завершився 21 листопада (Всесвітній день привітань). Використовуючи можливості книжкових фондів, бібліотекарі в цей день намагалися донести до користувачів будь якого віку принципи толерантності, які включають кращі якості людини: терпимість до інших людей і відмінностей, відмову від нанесення шкоди і насильства, дотримання прав людини, взаєморозуміння, небайдужість до оточуючих людей, доброзичливість, творче спілкування, поблажливість, терплячість, чуйність, гуманізм, довіру, вміння володіти собою, вміння не засуджувати інших, талант слухати, здатність до співпереживання, прихильність до інших, альтруїзм, доброту, ввічливість.

До цього дня в бібліотеках міста були оформлені книжкові виставки (“Жити у мирі з собою та іншими”, “Єдність різних”), проведені заходи соціальної направленості: уроки толерантності, діалоги-роздуми, години відвертої розмови, бесіди: “Милувати, прощати, віддячувати”, “Добро. Зло. Терпимість”. На збереження культурних традицій була направлена конкурсна програма “Молодь за культуру світу” (тест-опитування “Толерантність. Що це таке?”, анкетування “Хто я в цьому світі”, бесіда “Ми різні, але ми друзі” та багато ін.). Всі акції дня сприяли формуванню толерантності через книгу і читання. Робота в цьому напрямку продовжувалась всі наступні дні до Дня привітань, коли особлива увага приділялась доброті, ввічливості, етиці. Це прекрасний день для дружніх привітань, радісних емоцій, взаємної ввічливості. Біля спеціально оформлених книжкових виставок бібліотекарі нагадали читачам про Всесвітній день привітань, ознайомили з книгами по етикету. Були проведені: бесіди (“Культура привітань”, “Мандрівка в країну етикету”, “Вам сказали “Добрий день””), проблемна розмова “Як наше слово відгукнеться”, урок етикету “Слова особливого призначення”.

Колектив ЦБС через ЗМІ звернувся до жителів міста з пропозицією підтримати їхнє починання і продовжити тиждень від Дня толерантності до Дня привітань в атмосфері взаємного добра, тепла, турботи, піклування, терпіння, поваги, ввічливості і гарного настрою. До цього закликали і створені методистами плакати, розповсюджувались пам’ятки, буклети, закладки, листівки-заклики: “Толерантність – це...”, “Толерантність. Що це таке?”, “Толерантність вдома”, “Тактика дій в конфліктній ситуації”. В 2010 році новому Тижню доброти передувала рекламна кампанія в бібліотеках і прилеглих до них територіях. Протягом Тижня з користувачами велись індивідуальні та групові бесіди про толерантність та ввічливість (“Дозвольте руку вам потис-нути”, “Ми різні, але ми разом”), знайомили з матеріалами книжкових виставок, де була представлена відповідно підібрана література: “Толерантність –

шлях до миру”, “Як бути толерантним”, “День тих, що йдуть разом”, “Великі проблеми маленьких дітей”, “Добро і зло в літературі”.

Кожна з бібліотек підійшла до проведення Тижня доброти по-своєму. Деякі акцентували увагу на індивідуальній роботі з читачами, інші – на поєднанні індивідуальної роботи із проведенням яскравих “виховних” заходів як по толерантності, так і з питань етики (бесіди “Якщо ви ввічливі”, “Спішіть робити добро”, “Добрі слова привітань” тощо). Популярними формами масових заходів в рамках Тижня доброти стали уроки і години. Так, учасники уроку толерантності “І живемо ми серце до серця – діти дому одного” взяли участь в дискусії “Хто така толерантна людина?”. На засіданні Школи толерантності “Чуйності теж треба вчитися” його учасники намагалися відповісти на питання: “Що таке добро і чуйність?”, “Як треба проявляти ці чудові якості”, пограли в ігри “Словник ввічливих слів”, “Ввічливо – неввічливо”. В програму акції ввійшли також ігри-тести “Будь толерантним”, “Що моя річ знає про мене”. Юним читачам запропонували завести вдома Зошит добрих вчинків, до якого записувати або замальовувати свої добрі справи, не забуваючи написати: “Я зробив це чудово. Молодець!”, придумати емблему толерантності, пошукати приклади добра та зла в казках.

Відмінна риса Тижня доброти 2010 р. – стирання межі між заходами по толерантності і ввічливості. Говорячи про ввічливість, про етичні норми поведінки, розмірковували про толерантність як одну з відмінних рис поведінки людини. Оперування такою моральною категорією, як доброта (добро), зумовлену назвою акції і її цільовим призначенням. Адже ми знаємо, що добра людина – це та, що робить добро іншим, чуйна, та, що несе благо, добро, благополуччя, моральна (за словником С. Ожегова). На виховання такої людини і були направлені зусилля бібліотечної спільноти ЦБС. Тепер вже традиційний Тиждень доброти планується до проведення і надалі. В його програмі – уроки толерантності, фото-бліц “Наші добрі справи”, КВК про дружбу “Друг в біді не кине”, бесіди “Якщо добрий ти...”, “Людина серед людей”, уроки етики “Слава ввічливості та доброті!”, міні – опитування “Вчинок, яким пишаюся”, ранок “Спробуємо стати чарівниками”. Використовуючи можливості власного сайту, планувалося розміщення інформації про акцію в рубриці “Анонси”.

Бібліотеки можуть і повинні стати територією миру, добра і моралі.

ІННОВАЦІЇ В БІБЛІОТЕКАХ

Матлина С. Легко ли быть лидером в библиотеке ДЛЯ молодежи: интервью с И.Б. Михновой / Слава Матлина // Библиотечное дело. – 2011. – №14. – С. 5 – 8.

“Треба розуміти і любити те, що ти робиш. А цьому навчити не можна”, – так розпочалась розмова з директором Російської державної бібліотеки для молоді

І. Міхновою.

С. Матліна: Чи можете Ви коротко охарактеризувати суть поняття “модернізація бібліотеки, що обслуговує молодь”?

І. Міхнова: Впевнена, що модернізація починається в головах (як і розруха – якщо згадати безсмертну фразу М. О. Булгакова). Все залежить від рівня професійної свідомості бібліотекаря, від його розуміння, що найголовніше – задовольняти *реальні*, а не уявлені нами, часто кон’юнктурні потреби молоді. Причому не окремі, індивідуальні, а колективні. Більша частина наших користувачів приходять в Молодіжну бібліотеку завдяки Інтернету. Знайомляться в Інтернеті, а збираються під нашим дахом – в будинку, де їм завжди раді, де тепло, затишно, і, що важливо, *все безкоштовно*. Ми враховуємо різні моделі поведінки молодих читачів, для яких особливою цінністю є *свобода вибору*. Вона розуміється широко. Це вибір паперової книги та/чи електронного документу, місця читання чи роботи з ноутбуком: напівсидячи/напівлежачи на

пуфі, за столом, в м'якому кріслі і т. ін. Девізом будь якої бібліотеки, що працює з молоддю, повинна стати формула: “Все, що добре для окремої людини, корисно для суспільства”.

С. Матліна: Зараз багато змін в методичному супроводі бібліотек. Практика свідчить, що ряд його попередніх завдань і форм виявились неспроможні. В чому Ви бачите нові підходи до цієї діяльності?

І. Міхнова: Ми свідомо відмовились від так званої “методичної підтримки”, замінивши її інформуванням та консультуванням бібліотек, що працюють з молоддю. Різниця в двох підходах принципова. В першому випадку спілкування з бібліотекарями відбувається шляхом створення “вертикалі” – зверху донизу. У другому забезпечується діалоговий характер взаємовідносин, рівноправні партнерські стосунки. Організацію такої взаємодії здійснює інформаційно-консалтингова служба бібліотеки. До того ж змінились засоби спілкування. Звичні семінари, наради з їх слабкою опера-тивністю і значними зусиллями по їх підготовці поступилися роботі з сайтом бібліотеки. Тепер наші реалізовані ідеї і технології беруть на озброєння інші бібліотеки. Загалом, говорячи про розповсюдження чужого позитивного досвіду, в тому числі того, що привезений з-за кордону, треба мати на увазі наступне: бібліотекарі, зазвичай, сприймають чужий досвід фрагментами, клаптиками, розглядаючи його як частину чужої культури. А співробітники нашої бібліотеки бачать головне завдання в *адаптації ефективних зарубіжних моделей до російських реалій*.

С. Матліна: Які завдання Ваш колектив планує вирішувати найближчим часом, які пріоритети висуваються сьогодні?

І. Міхнова: Серед пріоритетів я б хотіла назвати один – створення позитивного іміджу вітчизняних бібліотек. Необхідно вивчати все найбільш цікаве, що є в зарубіжних бібліотеках, дізнаватись, як у них організовано обслуговування молоді.

С. Матліна: Чи є у Вас девіз або лозунг (слоган), формулювання якого найбільш повно відтворює суть Вашого характеру і по-своєму допомагає в різних життєвих ситуаціях?

І. Міхнова: Мій девіз звучить так: “Якщо це повинно бути– значить, це неодмінно відбудеться”. І ще мені близька формула Декарта: “Піддавай все сумніву”. Не варто надто довіряти чужій думці, окремим чужим успіхам, намагаючись їх повторити. Важливо мислити не заходами, але намірами.

Семилет Н. Читатель изменился. А мы?! / Наталья Семилет, Галина Гречко // Бібліотечний форум України. – 2011. – №2. – С. 17 – 20.

“Не можна бути зів'ялою фіалкою і працювати в бібліо-теці. Ви повинні мати харизму, вийти на світ Божий і заявити про себе” (Раймонд Сантьяго).

Ці слова директора бібліотечної системи м. Майямі (США) можна вважати своєрідною установкою бібліотечним спеціалістам. Сенс і стиль, професіоналізм і креативність – це своєрідна концепція успіху. Ресурси, послуги, якість – це своєрідний вектор розвитку бібліотек. Все більше зростає роль бібліотеки як провідника в світі інформації, як установи, що не тільки видасть книги на руки, а й зможе доставити їх безпосередньо до місця роботи, навчання, проживання, відпочинку, лікування.

Бібліотечний сервіс сьогодні направлений на створення оптимальних форм і умов обслуговування, які забезпечують: наближення обслуговування до користувачів (позастаціонарні форми); комфортність обслуговування, зручність користування бібліотекою (мультимедіасервіси, мобільне реагування на запити читачів, надання послуг, адекватних їх очікуванням і потребам); довідково-орієнтуюча функція (довідки по телефону, e-mail, віртуальні довідки для віддалених користувачів); рекламу бібліотеки і бібліотечних послуг через масмедіа (бібліотечні теле- і радіопередачі, прямі ефіри, репортажі з міст). Експансія бібліотечних послуг

за межі своїх стаціонарів стає нагальною потребою, яка змушує бібліотеки реформувати, оптимізувати свою структуру, створювати щось нове, мобільне і бажане. Ця необхідність підштовхнула колектив Центральної міської бібліотеки для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка (м. Миколаїв) до створення нового структурного підрозділу – абонементної служби книжкової навігації. Вона спрямована, перш за все, на так званого зовнішнього корис-тувача, що знаходиться поза числом постійних читачів. Основним завданням служби є освоєння додаткових територій для просування книги до тих, хто за об'єктивних чи суб'єктивних причин, не може прийти до бібліотеки, а також промоція книги і читання.

Служба здійснює обслуговування вихованців у дитячих садках, дитячих будинках, обслуговує учнів молодших класів, груп продовженого дня, організаторів дитячого читання (в сервісному режимі, з доставкою літератури на паралельних носіях інформації), молодь в місцях найчастішого її перебування (кафе, медіацентри), учнів віддалених районів міста тощо. Серед форм позастанціонарного обслуговування використовуються і такі, як прес-абонемент у школі, обслуговування в інтернатах, дитячих поліклініках (прес-кейси, коментовані читання з елементами пальцевого театру), виїзні книжкові експозиції, музей книги на колесах, бібліотека на колесах, літературні лавочки під відкритим небом (у дворах), тимчасовий абонемент для приїжджих студентів.

Сьогодні бібліотека популяризує книги серед місцевої спільноти, використовуючи найбільш дієві форми роботи (флешмоби, перфоманси, театралізовані ходи героїв дитячих книжок, раллі книголюбів); мережеві читацькі акції (“Приведи друга в бібліотеку”, “Вулиця читаючих людей”, що організовується в парку, на алеї, біля супермаркетів, “Читаємо всім двором”); літературні тури; відкриття бібліотечних двориків; свята книги на бібліотечному проспекті; дні улюбленої книги; марафони і фестивалі книги; бенефіси читачів і класні читацькі дуелі; ток-шоу “Читач з юрби”.

Для підлітків та молоді, як найбільш вимогливих корис-тувачів, бібліотека обрала наступні форми: вечори-коктейлі, літературні паті, книжкові та прес-бари, бібліокафе, тижні тінейджера в бібліотеці і тижні книжкових та журнальних відкриттів. Новинкою цього року є проведення “Літературних сутінків в бібліотеці”, що стали справжньою резонансною подією в місті. Бібліотеки дійсно стають місцем зустрічей та спілкування для підлітків. Для них в бібліотеці відкриті креативні клуби за інтересами (“Стильна штучка”, “Панночка”, “Пілігрим”). Бібліотекарі працюють і над створенням відповідного візуального простору для цієї категорії читачів. Це, наприклад, інтерактивні виставки “Покоління Next”, “Тобі, тінейджер”, “Модний книжковий вирок” тощо.

Серед нових послуг для інших груп користувачів – послуги бібліотечного гувернера (школа виконання домашніх завдань), до якої залучаються вчителі-пенсіонери, діти-волонтери, бібліотекарі-педагоги; літній бібліосадовочок, в якому батьки тимчасово можуть залишити своїх дітей, а бібліотекарі організують для них цікаве дозвілля. Популярний в бібліотеках буккросинг. Для тат і мам, дідухів та бабусь читачів бібліотеки пропонуються такі послуги: бібліотечний “адвокат” (законодавча база), сімейний клуб вихідного дня; дні батьків в бібліотеці, інформаційний елінг (інформаційна допомога соціально незахищеним верствам населення – діти, що потребують особливої уваги та їхні сім'ї, соціальні сироти, малолітні мами, емігранти, біженці тощо). PR-акції для жителів міста, дні подяки, рекламні проекти “Відомі жителі міста читають дітям”, “Ювілей письменника в бібліотеці”, презентації імені, творчі подіуми і творчі ательє, успішні читацькі історії – це ті форми роботи, які допомагають бібліотеці знайти соціальних партнерів, союзників, справжніх друзів бібліотеки. Ефективним засобом реклами бібліотеки та її послуг стало використання сервісів WEB 2.0. Соціальні мережі, блоги, сайти, форуми, чати, стрічки новин – це сьогоднішні реалії.

Колектив бібліотеки постійно тримає руку на пульсі часу. Вивчення попиту, різноманітні анкетування, моніторинги, телефонні та вуличні опитування дозволяють визначити показник

ступеню популярності бібліотеки в місті, знайти больові точки і точки біфуркації. Секція публічних бібліотек ІФЛА виробила рекомендації для сучасних бібліотек в умовах глобалізації: усвідомте свою унікальність в усьому, що стосується ваших ресурсів, можливостей та завдань; використовуйте всі можливості, але не забувайте про безпеку; шукайте шляхи співробітництва, а не протистояння; пам'ятайте, що читач первинний, а бібліотекар вторинний; вчіться аналізувати будь яку інформацію – навіть ту, яку отримуєте з екранів телевізорів, сторінок періодики, розмов з колегами та друзями; вчіться прогнозувати; діліться своїми проблемами, цілком ймовірно, що хтось вже знайшов їхнє рішення.

Ці рекомендації бібліотека намагається наслідувати.

Популяризація читання

Клюкина Н. Каждая книга должна найти своего читателя: из опыта проведения библиографических обзоров / Наталья Клюкина // Библиотечное дело. – 2011. – №4. – С. 20 – 23.

Загальна тенденція втрати інтересу до читання торк-нулася, на жаль, і бібліотекарів.

Дуже злободенно звучать сьогодні слова Е. Сукіасяна: “Візьміть в руки книгу! Тисячі книг навколо нас. Не обмежуйте себе. Знаючи літературу, ви зможете рекомендувати її своїм читачам”.

На жаль, у бібліотекарів немає часу для ознайомлення з усіма новими виданнями. Одним з виходів з цієї ситуації – є огляди нових публікацій, які проводять для співробітників бібліотеки методисти або бібліографи. А як щодо бібліографічних оглядів, орієнтованих на читацьку аудиторію?

Не раз доводилось чути і читати про те, що ця форма роботи відходить в минуле. Сумно, якщо це так, адже огляд сприяє зустрічі користувача і книги. Кожна книга має зустріти свого читача – ця думка краще за все відтворює завдання бібліографічного огляду.

Для того, щоб огляд відбувся і досяг своєї мети, коло видань, про які планується розповісти, треба обмежити 10-15 виданнями.

Декілька слів про тематичний огляд. Завдання такого огляду – не розкриття теми, а привернення уваги читачів до книг, виявлення відмінностей або загальних моментів у висвітленні теми у різних виданнях і різних авторів. Огляд книг, що отримали літературні премії, теж має свої особливості. Як бути, коли книга, що отримала престижну премію, не викликає, м'яко кажучи, захоплення? Можна підібрати вислови літературних критиків і журналістів про цю книгу, ознайомити аудиторію з відгуками читачів, розповісти про особистість автора, про інші його твори.

До оглядів в ЦБ Кіровського району м. С.-Петербурга намагаються підготувати буклети – тематичні або персоналії: “Національний бестселер”, “Російський Букер”, “Велика книга”, “Кращі публікації в літературно-художніх журналах”.

Робота по підготовці та проведенню бібліографічного огляду – це творчий процес, що приносить велике задоволення, спонукає до звершень і розвитку.

Краєзнавча робота бібліотек

Мартюшова О. Нетрадиційні форми краєзнавчої роботи бібліотек / Олена Мартюшова // Бібліотечний форум України. – 2011. – № 1. – С. 31 – 34.

Робота бібліотек з громадою і на благо громади майже завжди пов'язана з краєзнавством.

Традиційні форми краєзнавчої роботи публічних бібліотек під впливом часу змінюються, стають більш яскравими і ефективними, наближеними до жителів і завжди проводяться за участю населення. Для прикладу можна назвати загальноміські акції, що проходять за ініціативою та за участю працівників Сумської централізованої бібліотечної системи. В межах святкування 355-річчя від дня заснування міста відбулося загальноміське родинне свято “Золото нашого міста”. Воно було присвячене кращим сімейним парам сумчан, які прожили разом понад 50 років і внесли свій внесок у розвиток міста. Передувала цьому святковому заходу бібліотечна акція (з тою ж назвою) Сумської МЦБС. Бібліотекарі виявили близько сотні сімейних пар сумчан, які цікаво і змістовно прожили разом більше 50 років, змогли описати свою сімейну історію і подати документи на акцію-конкурс, а також не були проти висвітлення своєї сімейної історії на телебаченні, в пресі і дозволили залишити описи історій своїх сімей і власних спогадів у сховищах бібліотек Сумщини.

Таким чином бібліотекарі більше дізнались про своїх користувачів і про минуле міста, а жителі – про бібліотеку і бібліотекарів. Працівниками ЦБС створено проект на подальшу підтримку цих сімей, залучення їх до нових послуг бібліотек за допомогою Інтернету, на заходи по допомозі їм у спілкуванні, в задоволенні їхніх інформаційних потреб, на безкоштовне юридичне обслуговування за допомогою юристів Сумського управління юстиції, які щотижня консультують населення міста в центральній міській бібліотеці ім. Т. Г. Шевченка. В 2009 р. ЦБС також була ініціатором і основним виконавцем загальноміської акції-конкурсу “Стань обличчям рідного міста”, за умовами якого родини сумчан мали подати власні проекти – творчі роботи з поліпшення рідного міста. Ця акція дозволила сумчанам не бути просто байдужими жителями, а взяти активну участь в розбудові рідного міста. Родини – переможці акції протягом кількох місяців були представлені на білбордах міста та отримали подарунки від спонсора акції.

До щорічного Дня рідного міста бібліотеки ЦБС завжди беруть участь у загальноміських заходах. Вже стало звичним для бібліотекарів виходити з краєзнавчою літературою, зі своїми краєзнавчими виданнями, із цікавими конкурсами, вікторинами на головну вулицю міста, в парки, театри, виставкові зали на різноманітні міські й обласні виставки, вечори, зустрічі. Жителів уже не дивує творча реклама-продаж краєзнавчих покажчиків, путівників, пам’яток, з якими бібліотека приходить до навчальних закладів та інших колективів. Святкуючи День міста, бібліотечні працівники ЦБС завжди беруть активну участь у міських конкурсах, що здавалось би не пов’язані з бібліотечною роботою, як, наприклад, у конкурсі “Наші сумки” на тему герба міста Суми.

Сприяють активізації краєзнавчої роботи бібліотек і загальноміські акції, що проходять під патронатом мерії: “Сім чудес міста Суми”, “Родові палаци і маєтки Сумщини”. Щороку в місті видаються фундаментальні краєзнавчі видання про місто Суми, а також періодичний “Вісник Сумської міської ради”, які безкоштовно надходять до кожної бібліотеки ЦБС. Тут створено спеціальну форму підвищення кваліфікації – “Бібліотечну вітальню”, куди вже багато років запрошуються цікаві люди міста та області: краєзнавці, журналісти, архі-тектори, письменники, після зустрічей з якими в бібліотеках залишається чимало літературних подарунків краєзнавчого характеру.

В останнє десятиріччя відбулось переосмислення основних напрямків краєзнавчої роботи з метою відродження національної духовної культури, відновлення історичної пам’яті народу та виховання патріотизму в дітей та молоді. Сприяла цьому пошукова краєзнавча робота бібліотек. Серед найбільш цікавих і найбільш значимих бібліотечних пошуків у минулі роки можна відзначити такі: “Імена земляків, що загинули у роки Великої Вітчизняної війни”, “Опитування жителів нашого міста на підтвердження факту голодомору 1932-33 років в Україні”, “Історія бібліотек міста Суми” та інші.

Доповнюють краєзнавчі фонди бібліотек і музейні експонати. З 2000 року в ЦМБ ім. Т. Г. Шевченка діє музей місцевого самоврядування, який постійно оновлюється й поповнюється матеріалами сесій міської ради, фото та іншими документами роботи міської влади. Аналогічний пересувний музей експонується в бібліотеках-філіях ЦБС. В дитячій бібліотеці-філії №3 створено прижиттєвий музей письменника О. П. Столбіна.

Конкурси, що проводяться в бібліотеках, стали загальноміськими, з авторитетним журі, з обов'язковим висвітленням на телебаченні, в пресі, в Інтернеті. Для прикладу можна назвати конкурс молодих поетів-початківців нашого міста "Поетичні розсипи", конкурс читців "Поетична світлиця Олександра Олеся", екологічний конкурс "Моє місто – частинка Батьківщини", історичний конкурс "70 років Сумщині" та ін. Щорічно ЦМБ та Сумський центр соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді проводить загальноміську виставку-конкурс живопису та декоративно-ужиткового мистецтва "Всесвіт очима дитини".

З 2001р. ЦМБ ім. Т. Г. Шевченка започаткувала творчі зустрічі з представниками національних товариств міста. Це зустрічі із цікавими людьми з обов'язковим представленням національної літератури, народних мистецтв і показом традицій цих народностей.

Із підключенням бібліотек міської ЦБС до Інтернету розвивається краєзнавча веббібліографія, наприклад, створено покажчик сайтів "Суми віртуальні", проводяться для користувачів віртуальні мандрівки сумськими інформаційними, освітніми сайтами, проходять презентації нових сайтів Сумщини, пропагується віртуальна приймальня сумського міського голови. Популяризація краєзнавчих знань у бібліотеках ЦБС набула нового змісту завдяки програмному плануванню. У підрозділах ЦБС діють такі міні-програми: "Знати свій рідний край", "Світ не пізнаєш, не вивчивши краю свого", "Немає милішого краю" та ін.

Нещодавно в ЦМБ ім. Т. Г. Шевченка розпочалось обговорення проекту "Концепція розвитку міста Суми на 2010-2015 роки". Це свідчить про те, що влада розуміє значення впливу бібліотекарів на населення міста. Громадська активність бібліотекарів дуже висока, до їх думки прислухаються, їм довіряють та їх підтримують не тільки користувачі бібліотек.

Павловская И. Виртуальные прогулки по Алтаю: опыт работы краеведческой справочной службы / Ирина Павловская, Елена Кайгородова // Библиотечное дело. – 2011. – №16. – С. 25 – 27.

В серпні 2008 року розпочала роботу перша в Алтайському краї віртуальна довідкова служба "Спитай про Алтай", організована Центральною бібліотекою міста Рубцовська.

Метою її створення стало бажання бібліотекарів розповісти про свій унікальний регіон якомога більшій кількості людей із різних куточків Росії та світу. Віртуальна служба "Спитай про Алтай" розрахована перш за все на тих, кому цікава історія і сьогодення краю, його сіл і міст та історичних пам'яток, хто цікавиться біографіями видатних людей, природними ресурсами і можливостями активного відпочинку.

Міська бібліотека поглиблено займається краєзнавством протягом багатьох років. Співробітники ведуть історико-краєзнавчу та дослідницьку роботу. Було підготовлено ряд видань, в тому числі – енциклопедія "Рубцовськ", що є безцінним ресурсом, який активно використовується при підготовці відповідей. У співробітників бібліотеки налічується досвід віртуального довідкового обслуговування в рамках міжнародного проекту "Перша віртуальна довідка", яка працює на бібліотечно-інформаційному порталі Library.ru. Проект "Спитай про Алтай" отримав перемогу в конкурсі, оголошеному Управлінням Алтайського краю по культурі. Бібліотека отримала грантову підтримку у розмірі 100 тис. карбованців, що дозволило здійснити підключення до швидкісного Інтернету, придбати два комп'ютери, розробити програмне забезпечення, поповнити краєзнавчий фонд. Не претендуючи на роль Інтернет-представництва

Алтайського краю, бібліотека відвела собі скромне місце – своєрідного неформального каналу отримання достовірної інформації про край.

Правила користування віртуальною довідковою службою (розміщені на головній сторінці сайту <http://bibl. rubtsovsk.ru/question/index.html>) багато в чому схожі з правилами інших віртуальних служб. Запитати може лише зареєстрований відвідувач. Процедура реєстрації є своєрідною “платою” користувачів за безкоштовний сервіс. Запитання і наступна відповідь відображаються в “Архіві запитань та відповідей”. Цей електронний фактографічний ресурс, який щоденно поповнюється, цікавий тим, що в ньому для загального користування представлена інформація, що знаходиться у малодоступних, а іноді і недоступних для жителів інших регіонів друкованих, музейних, архівних джерелах. Особливо це стосується інформації про старовинні алтайські села, відомості про які зберігаються тільки в сільських музеях, нерідко у рукописному вигляді.

Запитання Службою приймаються в порядку їх надходження. Кількість виконуваних запитів не обмежується. Відповідь, як правило, з’являється на сайті в строк від 1 до 5 днів. Відповідь може бути оформлена у вигляді текстової інформації (іноді з ілюстраціями) із зазначенням джерела її розміщення, списку літератури, посиланням на джерело інформації в мережі Інтернет, посиланням на віртуальні довідкові служби бібліотек або адреси і телефони тих організацій, де людині допоможуть знайти відповідь (наприклад, архіви, музеї або адміністрації сіл). Генеалогічні пошуки не передбачені правилами Служби. З користувачами оператори ВДС спілкуються в демократичному і досить вільному стилі, щоб люди відчували, що на їхні питання відповідають не машини, а відкриті і доброзичливі люди.

Для інформування користувачів про ВДС “Спитай про Алтай” банери Служби розміщені на сайтах міста Рубцовська, Центральної міської бібліотеки, посилання на неї є на бібліотечно-інформаційному порталі Libray.ru, на сайтах Російської національної бібліотеки, Управління Алтайського краю по культурі, Алтайської крайової універсальної наукової бібліотеки ім. В. Я. Шишкова, Центральної міської бібліотеки ім. М. В. Гоголя (Новокузнецьк), на інформаційному порталі “Живі шляхи Сибіру”. Найбільше користувачів ВДС цікавить історична тематика, в тому числі історія окремих сіл; питання, пов’язані з приїздом на Алтай – тимчасово або на постійне місце проживання. Особливу групу складають питання, пов’язані або з пошуком окремих людей, або з генеалогічними розшуками. Правила Служби забороняють надавати інформацію приватного характеру. Як виняток – повідомляються контактні дані офіційних осіб Алтайського краю.

На сайті є розділ “Зворотній зв’язок”, де кожен може залишити свій відгук. Поки що в ньому пишуть лише слова вдячності.

МЕТОДИЧНА РОБОТА БІБЛІОТЕК. БЕЗПЕРЕРВНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Кройтор Т. В. Стимулирование инновационной деятельности методами профессионального обучения: осмысление опыта / Т. В. Кройтор // Науч. и техн. б-ки. – 2011 – №7. – С. 52 – 58. – Библиогр.: с. 58.

Інноваційна діяльність – ключовий фактор подальшого успішного розвитку бібліотек. Розробка і впровадження інновацій залежать від стану і використання їх інтелектуальних та інформаційних ресурсів.

Суттєву підтримку спеціалісту може надати правильно побудована система підвищення кваліфікації. Головне для професійного розвитку спеціаліста – формування інноваційної компетентності, яка складається із знання основ наукової думки, усвідомлення домінуючих

тенденцій розвитку суспільства в цілому і бібліотечної галузі зокрема, мотиваційного прагнення спеціаліста творчо реалізуватись в професії, а також напрацювання необхідних для інноваційної діяльності знань та навичок. В бібліотеках Мурманської області тактика навчання базується на передових освітніх технологіях: організаційно-дієвих методах, що розвивають комунікативні, рефлексивні здібності; дистанційних методах навчання, що стимулюють самоосвіту і підвищують самоорганізацію; методиках інтенсивної активізації творчої діяльності, що сприяють засвоєнню знань, розвитку творчої потенції і формуванню вмінь. Такими методами досягається не просте засвоєння знань, а зміна способу розумової діяльності.

В області реалізується відомча цільова програма “Культура Мурманської області” (2010-2012 рр.). Розділ програми, присвячений підвищенню кваліфікації кадрів, містить цикл зональних семінарів, що проводить Мурманська державна обласна універсальна наукова бібліотека з інноватики для спеціалістів муніципальних бібліотек. На установчих семінарах учасники з метою формування творчого підходу до професійної діяльності застосовували різні види мислення: теоретичне, практичне, образне. Докладна інформація та фотозвіт про перший семінар в бібліотеці “Ерудит” представлені на сайті МДОУНБ (www.mgounb.ru) в розділі “Колегам” під рубрикою “Система підвищення кваліфікації”. Семінари 2011р. спрямовувались на розвиток творчого потенціалу бібліотечних колективів (організація системи інноваційного менеджменту, методи досягнення синергії, основи бібліотечного лідерства, засоби ефективного самоменеджменту і самоаналізу). 2012 рік буде присвячений інноваційним бібліотечним проектам, а навчальні семінари слугуватимуть основою для їх впровадження в практику.

Науково-методичним відділом бібліотеки створений віртуальний банк консультацій спеціалістів обласної бібліотеки, доступний всім методистам області, готується віртуальний майстер-клас, планується розширення обміну документами і інформаційними матеріалами між муніципальними бібліотечними системами на сайті МДОУНБ. Систематичною актуалізацією і розвитком професійної інноватики займається творча лабораторія “Сучасні тенденції інноваційної активності бібліотек”, яка діє в рамках обласних методичних семінарів і включає ділові ігри, професійні дискусії, презентації, віртуальні екскурсії і, звичайно, інноваційні форми.

Прикладом такої інновації може слугувати тест-драйв, проведений на обласній нараді-семінарі (докладніше див. сайт бібліотеки, розділ “Колегам”, рубрика “Наші видання”). Мета його проведення – оцінка поточного стану інноваційної діяльності в бібліотечних установах області. Тест передбачав активну мислячу діяльність при відповідях на запитання. Проходив він в усній формі. Драйв, що забезпечував виписку творчої енергії і максимальне залучення до роботи всіх присутніх, досягався за рахунок ліміту часу і відсутності попередньої підготовки. Тест-драйв – це інновація, тому що, на відміну від семінару, не ставить перед собою навчальних завдань; на відміну від “круглого столу” та дискусії – не містить суперечливих думок; на відміну від всіх згаданих форм – не передбачає попередньої підготовки учасників, не має проблемної направленості і жорстко обмежений в часі. Тест виявив, що характерна ознака бібліотечних інновацій 2009 року – маркетингова спрямованість. Вона, на жаль, недостатньо висвічується у звітних документах і професійних виданнях. Обов’язковими критеріями опису інновацій вважаються новизна та ефективність, а також коротке визначення технологічних особливостей інноваційного процесу. Результат проведення тест-драйву – створена самими учасниками комплексна уява про стан інноваційної діяльності в бібліотеках Мурманської області.

Таращенко А. Образование как канал социальной мобильности: обучение как фактор повышения конкурентоспособности библиотек в социокультурном пространстве региона / Александра Таращенко // Библиополе.– 2011. – №5. – С. 7 – 11. – Библиогр.: с. 11.

Зі змінами, що відбуваються в усіх сферах життє-діяльності суспільства, зокрема і бібліотечній галузі, підвищується рівень вимог до професійної освіти та змісту навчання. Це стосується, насамперед, сфери перепідготовки кадрів.

Томська ОУНБ ім. О. С. Пушкіна намагається знайти своє місце в системі додаткової професійної підготовки персоналу бібліотек області. Найбільш динамічно ця діяльність розвивається в двох напрямках:

- ТОУНБ як центр навчання новим інформаційним технологіям.

- В структурі відділу бібліотечного розвитку ТОУНБ функціонує “Виїзний учбово-методичний центр”, що надає послугу з доставкою до бібліотеки (виїзні семінари, підготовлені з актуальної тематики, з використанням активних форм навчання).

2008-2009 рр. стали часом експериментального впровадження курсу “Інноваційні форми бібліотечного обслуговування”. Продовжуючи розвивати тему інновацій в бібліотечному середовищі, учбово-методичний центр з 2009 р. практикує виїзди з одноденним семінаром-тренінгом “Просування бібліотечних послуг (брендові технології в бібліотеці)”. В професійній пресі стали з’являтися окремі статті, що висвітлюють окремі аспекти брендингу в бібліотечній галузі, наприклад неймінг. Навчання побудові брендів бібліотек не є основною метою курсу. Мета навчання – познайомити і навчитися використовувати брендові інструменти, застосування яких в змозі вирішити багато завдань, як то:

- коригування стратегії розвитку бібліотек з метою створення позитивного іміджу організації в очах місцевої спільноти;

- просування нових сервісів та послуг;

- покращення взаємодії із владою, партнерами, населенням;

- посилення творчої складової в діяльності бібліотек, що підвищує градус ділової активності, креативності та самореалізації персоналу;

- сприяння створенню і розвитку бренду території.

В регіоні вже двічі проходив форум “Культурна спадщина Томської області”, на якому йшла мова про просування культурних брендів території і проводились конкурси культурних проектів районів, що претендують на розкручення цих брендів.

Програма курсу містить підготовку власне бренду, етапи його позиціонування, маркетингові складові брендингу і особливості просування. Основний наголос робиться на створенні образу бренду і врахування психоемоційних особливостей і особистісних якостей користувачів.

За допомогою виїзних семінарів за останні два роки нові знання отримали більше 70 відсотків сільських спеціалістів. У відділі бібліотечного розвитку йде робота над новими курсами. Побудовані вони як тренінг-семінари, учасники яких отримають знання і вміння створення проектів, організації бібліотечного середовища, побудови програми покращення власного іміджу. До плюсів виїзних семінарів можна віднести:

- Мобільність. Можливість щорічного оновлення знань, професійних вмінь та навичок; підвищення кваліфікації відразу великої кількості бібліотечних спеціалістів.

- Оперативність. Подолання інформаційного вакууму в умовах швидкого розвитку нових бібліотечних технологій.

- Актуальність. Тематика виїзних курсів відповідає сучасним вимогам.

- Креативність. Атмосфера на семінарах – це атмосфера колективної творчості, народження нових ідей і сенсів.

- Нова реальність. Виїзні семінари організують професійне спілкування, тренують навички роботи в команді, підштовхують до налагодження нових зв’язків, формують проектне мислення.

- Ефективність. Розвиток професійних компетентності в сфері нових технологій, наближеність навчання до практики, що зрештою відповідає завданням покращення якості бібліотечного обслуговування населення.